ECLI:LV:AT:2022:1003.C30496618.12.S
Lieta Nr. C30496618, SKC-31/2022
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

S P R I E D U M S

Rīgā 2022. gada 3. oktobrī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Kristīne Zīle,
senatore Dzintra Balta,
senatore Anda Briede

izskatīja rakstveida procesā /pers. B/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 22. aprīļa spriedumu civillietā Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības „DĪĶI" prasībā pret /pers. B/ par parāda un nokavējuma naudas piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvā sabiedrība „DĪĶI" (turpmāk – DzĪKS „DĪĶI") 2018. gada 12. martā cēla Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā prasību, kura vēlāk papildināta, pret /pers. B/, lūdzot piedzīt pamatparādu 5027,14 EUR un nokavējuma naudu 117,32 EUR.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi un pamatojums.

[1.1] Prasītāja kopš 1993. gada 19. augusta ir daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas /adrese/, apsaimniekotāja. Atbildētājs ir dzīvokļa /adrese A/, īpašnieks.

[1.2] Prasītāja ir nodrošinājusi atbildētājam visus komunālos un apsaimniekošanas pakalpojumus, bet atbildētājs par tiem nav pilnībā norēķinājies no 2013. gada aprīļa.

[1.3] Nokavējuma nauda paredzēta prasītājas 2010. gada 9. decembra atkārtotās kopsapulces lēmumā (protokols Nr. 53) – 0,1% par katru maksājuma kavējuma dienu.

[1.4] Prasība pamatota ar likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 12. pantu (redakcijā līdz 2009. gada 31. decembrim), likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 8. pantu un 12. panta pirmo daļu (redakcijā līdz 2011. gada 1. janvārim), Dzīvokļa īpašuma likuma 10. panta pirmās daļas 1., 2. un 3. punktu, Civillikuma 1402., 1587., 1753. un 1754. pantu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 6. augusta spriedumu prasība apmierināta.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar atbildētāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2020. gada 22. aprīļa spriedumu prasību apmierinājusi tāpat kā pirmās instances tiesa: no /pers. B/ DzĪKS „DĪĶI" labā piedzīts pamatparāds 5027,14 EUR un nokavējuma nauda 117,32 EUR. Apgabaltiesa piedzinusi arī valsts nodevu 510,42 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,70 EUR.

Apgabaltiesa pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma argumentācijai un spriedums aptverot pirmās instances atziņas pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Atbildētāja pienākums norēķināties ar prasītāju izriet no likuma „Par dzīvokļa īpašumu" 12. panta (redakcijā, kas bija spēkā no 2010. gada 1. janvāra līdz 2010. gada 31. decembrim) un Dzīvokļa īpašuma likuma 10. panta (redakcijā no 2011. gada 1. janvāra). Tāpat šādu pienākumu paredz Dzīvokļa īpašuma likuma 13. panta pirmā daļa, 16. panta pirmā daļa, otrās daļas 4. un 9. punkts un šī panta trešā daļa.

Dzīvojamo māju pārvaldīšanas likuma 6. panta pirmā daļa un otrās daļas 1. punkts noteic, izdevumus, kādi dzīvokļa īpašniekam jāsedz neatkarīgi no tā, vai dzīvokļa īpašnieks ir noslēdzis attiecīgu līgumu ar dzīvojamās mājas apsaimniekotāju. To paredz arī Civillikuma 1488. pants.

[3.2] Lietā ir pierādījumi, kas apstiprina prasības pamatotību – prasītājas grāmatvedības aprēķins, no kura redzams, kā veidojies parāds. No maksājumu aprēķiniem, parāda aprēķina un parāda aprēķina papildinājumiem, redzams, ka laikā no 2013. gada aprīļa līdz 2019. gada martam atbildētājam ir izveidojies parāds 5027,14 EUR.

Atbilstoši Civillikuma 1838. pantam to, ka samaksa izdarīta, jāpierāda tam, kas to apgalvo. Atbildētājs tiesai nav iesniedzis pierādījumus parāda samaksai.

Atbildētājam ir jāmaksā komunālo maksājumu un apsaimniekošanas maksas parāds.

[3.3] Lietā nav pierādījumu atbildētāja iebildumiem saistībā ar saņemto komunālo pakalpojumu maksas aprēķināšanas metodiku. Atbilstoši normatīvajiem aktiem dzīvokļa īpašniekam ir tiesības pieprasīt no pārvaldnieka ar maksājumiem saistīto informāciju. Šādu informāciju atbildētājs nav pieprasījis, nav risinājis jautājumu par komunālo pakalpojumu maksas aprēķina metodiku.

[3.4] Nav pierādīts atbildētāja apgalvojums, ka prasītāja veikusi aprēķinus pēc prettiesiskiem tarifiem, jo Sabiedrisko pakalpojumu regulatora lēmumi ir publiski pieejami. Turklāt par katru tarifa grozījumu atbildētājs bija informēts ik mēnesi, saņemot maksājumu paziņojumu.

[3.5] Iebildumi apelācijas sūdzībā par 2013. gada oktobra rēķinā iekļauto ūdens patēriņa starpību, ir nepamatoti, jo nenododot skaitītāju rādījumus, ūdens patēriņš tika aprēķināts no ūdens zuduma.

[3.6] Nav pamatoti atbildētāja iebildumi par dzīvojamās mājas pārvaldīšanas izdevumu un saņemto pakalpojumu parāda aprēķina nepareizību, jo atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus, kas ļautu aprēķinu apšaubīt.

[3.7] Ievērojot Dzīvokļa īpašuma likuma 16. panta otrajā un trešajā daļā noteikto, kā arī prasītājas 2010. gada 9. decembra atkārtotās kopsapulces lēmumā (protokols Nr. 53) paredzēto par nokavējuma naudas samaksas pienākumu, no atbildētāja piedzenama arī nokavējuma nauda, kas aprēķināta ievērojot kavēto dienu skaitu, kopējā parāda summu, un Civillikuma 1759. panta un 1765. panta pirmās daļas noteikumus. Minētā rēķinos norādītā kavējuma nauda vērtējama kā nokavējuma procenti par saistības nepienācīgu izpildi, kuru maksāšanas pienākums izriet no Civillikuma

1759. panta 1. punkta, nevis kā līgumsods.

Prasības summa šajā prasības daļā atbilst samaksas kavējuma ilgumam, kas konkrētajā gadījumā pārsniedz sešus gadus. Atbildētāja kā patērētāja tiesības nav nepamatoti ierobežotas, jo nokavējuma naudas apmērs nepārsniedz 10% no pamatparāda summas. Tas arī nepārsniedz Civillikuma 1765. pantā noteikto 6% likmi no parāda pamatsummas gadā.

[4] Par minēto spriedumu atbildētājs iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Prasībā norādīts nepatiess prasības summas atšifrējums, jo no piedzenamajiem 5144,46 EUR nokavējuma nauda veido 3738,56 EUR, nevis 117,32 EUR, kā tas norādīts prasībā.

Prasītāja nokavējuma naudu ieskaitījusi pamatparādā, to kapitalizējot. Līdz ar to tiesas spriedumā nav ņemts vērā, ka nokavējuma naudas apmērs ir nesamērīgs attiecībā pret pamatparādu un neatbilst nedz Civillikuma 1716. pantā noteiktajiem 10% no pamatparāda, nedz Civillikuma 1763. pantā noteiktajiem 100% no pamatparāda.

[4.2] Abu instanču tiesas nav ņēmušas vērā atbildētāja aprēķinu attiecībā uz nokavējuma naudas un pamatparāda proporciju prasības summā.

[4.3] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1716. un 1753. pantu, jo „nokavējuma nauda" atbilstoši Civillikuma 1504., 1505. un 1508. pantā paredzētajiem darījuma iztulkošanas noteikumiem ir atzīstama par līgumsodu, nevis procentiem. Par to, ka „nokavējuma nauda" ir atzīstama par līgumsodu liecina arī tās sodošais raksturs (sk. *Augstākās tiesas 2015. gada 21. septembra spriedumu lietā Nr. SKC-98/2015 (C25041711)*).

Līgumsods nav piedzenams, jo par tādu puses nav vienojušās un prasība arī nav pamatota ar Civillikuma 1716. pantu.

[4.4] Nav vērtēta rēķinos ietverto pozīciju pamatotība, tā pārkāpjot Civilprocesa likuma 97. panta trešo daļu.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 473. panta pirmajā daļā, Senāts atzīst, ka spriedums ir atceļams.

Lietā risināmais jautājums ir saistīts ar spriedumā atspoguļojamās juridiskās analīzes tvērumu, nosakot blakus prasījuma kvalifikāciju un tiesisko pamatu.

[6] Tiesas pienākums, izšķirot jebkuru strīdu, ir vispusīgi izvērtēt, vai pušu norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu, un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem.

Juridiskajā literatūrā atzīts, ka „[..] tiesa še vispirms konstatē, vai prāvnieku (galvenā kārtā prasītāja) uzdotie apstākļi, uz kuriem pamatoti pušu prasījumi, izrādījušies par patiesiem un kādas juridiskas sekas likums saista ar noskaidrotiem apstākļiem" (sk. *Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: autora izdevums, 1933, 431. lpp.*). Civilprocesa likuma 193. panta piektā daļa, kura noteic, ka sprieduma motīvu daļā norāda lietā konstatētos faktus, pierādījumus, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, un argumentus, ar kuriem noraidīti tie vai citi pierādījumi, kā arī normatīvos aktus, pēc kuriem tiesa vadījusies, un konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu, nozīmē to, ka tiesas konstatētie faktiskie apstākļi, veicot to juridisko analīzi, ir jāietver kādas konkrētas tiesību normas sastāvā.

Senāts, piekrītot kasācijas sūdzības iesniedzēja argumentiem, konstatē, ka apelācijas instances tiesa šo uzdevumu nav izpildījusi, kaut arī spriedumā atzinusi, ka strīds lietā pastāv par to, vai dzīvojamās mājas kopīpašuma pārvaldīšanas un apsaimniekošanas saistības attiecas uz atbildētāju, kā arī par izrakstīto rēķinu un sniegto pakalpojumu aprēķinu pamatotību un atbilstību likuma prasībām visā strīdus periodā.

[7] Nenoliedzot parādnieka pienākumu norēķināties par saņemtajiem pakalpojumiem, Senāts norāda, ka strīdus gadījumā tiesai ir pienākums pārbaudīt prasīto summu pamatotību un to izveidošanās noteikumus (apsverot, kas veido pamatsummu, kas – blakus prasījumus, kāds ir blakus prasījuma tiesiskais raksturs, pamatotība un atbilstība pamatsummai), lai atbilstoši Civilprocesa likuma 195. panta noteikumiem spriedumā varētu precīzi norādīt galveno parādu un procentus, kā arī laiku, par kādu procenti piespriesti. Ja pusēm pastāv strīds, īpaša uzmanība jāpievērš strīdus apstākļiem, kas konkrētajā gadījumā ir blakus prasījuma juridiskā kvalifikācija un tā tiesiskais pamats.

Tiesas veiktajai analīzei jābūt metodiskai - jānoteic pierādīšanas priekšmetā ietilpstošie lietas izskatīšanā nozīmīgie apstākļi, tad jāveic pierādījumu un pušu argumentu vērtējums, uz kura pamata jāizdara gala slēdziens. Visai analīzes gaitai ir jābūt atspoguļotai sprieduma argumentācijā atbilstoši Civilprocesa likuma 193. panta piektajai daļai tādēļ, ka tai ir jābūt saprotamai lietas dalībniekam, kā arī tādēļ, ka tai ir jābūt pārbaudāmai augstākas instances tiesā, ja spriedums tiek pārsūdzēts.

[8] Lai gan apelācijas izstances tiesa pareizi konstatējusi materiālo tiesību normas, kas noteic dzīvokļa īpašnieka samaksas pienākumu, spriedumā nav dots vērtējums atbildētāja iebildumiem saistībā ar parāda aprēķinu, tostarp blakus prasījumu kapitalizēšanu, aprobežojoties ar atziņu, ka atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus par aprēķinu un to metodikas nepareizību. Pretēji minētajam tiesas secinājumam, no lietas materiāliem izriet, ka atbildētāja pārstāvis 2019. gada 25. marta tiesas sēdē iesniedza paskaidrojumus par prasības summas pieaugumu, kuriem pievienots arī nepamatoto, rēķinos iekļauto, prasījumu uzskaitījums (*lietas 1. sēj. 179 .lpp., pievienots arī kasācijas sūdzībai 2. sēj. 82. lpp.*), bet pārsūdzētajā spriedumā nav dots minētā aprēķina vērtējums. Turklāt no lietas materiālos esošajiem un izlases veidā aplūkotajiem rēķiniem par 2014. gadu (*lietas 1. sēj. 28.-39. lpp.*) redzams, ka tajos iekļautā kavējuma nauda ir aprēķināta no iepriekšējā mēneša rēķina kopsummas, kurā jau bija ieskaitīta iepriekšējā mēnesī aprēķinātā kavējuma nauda. Minētais faktiski norāda uz kavējuma naudas kapitalizēšanu, pret ko konsekventi lietas izskatīšanas laikā iebilda atbildētājs, taču apelācijas instances tiesa šī atbildētāja argumenta vērtējumam spriedumā nav pievērsusies. Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma kopumā, tiesa savus secinājumus balstījusi tikai uz prasības pieteikumā un tā papildinājumos (*lietas 1. sēj. 4.-7., 145.-146. lpp.*) minētajām summām, nevis vērtējusi lietas apstākļus kopsakarā ar lietā esošajiem pierādījumiem un atbildētāja paskaidrojumiem. Šāda tiesas rīcība ir acīmredzamā pretrunā ar Civilprocesa likuma 8. un 190. panta noteikumiem, kā arī neatbilst šā likuma 97. panta trešās daļas parsībām.

[9] Prasītāja lūgusi piedzīt no atbildētāja nokavējuma naudu, pamatojoties uz Civillikuma 1753. un 1754. pantu (*lietas 1. sēj. 6. lpp.*), pievienojot prasībai izrakstu no DzĪKS „Dīķi" atkārtotas kopsapulces protokola Nr. 53 (*lietas 1. sēj. 32. lpp.*), kurā kopsapulce ir apstiprinājusi soda sankcijas 0,1% apmērā par katru kavējuma dienu parādniekiem ar parādu virs 250 Ls. Savukārt, izziņā par kopējo parāda un kavējuma summu (*lietas 1. sēj. 18. lpp.*) prasītāja norāda, ka tajā ietilpst arī kavējuma nauda.

No pirmās instances tiesas spriedumā ietvertā atzinuma, ka „kavējuma nauda aprēķināta ievērojot kavēto dienu skaitu, kopējā parāda summu, un Civillikuma 1759. panta un 1765. panta pirmās daļas nosacījumus", izriet, ka prasības summa ietver arī nokavējuma procentus, taču šī maksājuma, kas

pēc savas juridiskās dabas ir blakus prasījums, kuru pati prasītāja ir dēvējusi gan par ,,soda sankciju", gan ,,nokavējuma naudu", gan ,,kavējuma naudu", izsvērtai un pierādījumos balstītai analīzei tiesa nav pievērsusies.

Arī apgabaltiesa, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motīviem, spriedumā vien vispārīgi secina, ka ,,rēķinos norādītā kavējuma nauda vērtējama nevis kā līgumsods, bet kā nokavējuma procenti par saistības nepienācīgu izpildi, kuru maksāšanas pienākums izriet no Civillikuma 1759. panta 1. punkta arī bez noteiktas norunas". Tomēr pārsūdzētajā spriedumā nav neviena apsvēruma, kas liecinātu, ka tiesa ir vērtējusi pašas prasītājas dažādi lietoto jēdzienu saturu, kā arī ņemot vērā pušu paskaidrojumus un lietā esošos pierādījumus, skaidrojusi blakus prasījuma juridisko dabu, īpaši situācijā, kad atbildētājs visā tiesvedības laikā konsekventi uzturējis pozīciju, ka viņa ieskatā blakus prasījums ir līgumsods (*lietas 1. sēj. 196. lpp.*), un arī prasītāja paskaidrojumā par apelācijas sūdzību norādījusi uz atbildētāja pienākumu maksāt tieši līgumsodu (*lietas 1. sēj. 215. lpp.*).

Pastāvot starp pusēm šādām domstarpībām par konkrētā blakus prasījuma juridisko dabu, tiesai tas bija viens no noskaidrojamajiem jautājumiem.

[9.1] Apelācijas instances tiesa, nodibinot samaksas pienākuma pienācīgā kārtā nepildīšanu no atbildētāja puses, atzinusi, ka atbilstoši Civillikuma 1759. panta 1. punktam atbildētājam jāmaksā arī nokavējuma procenti 117,32 *euro*, kuru apmērs, ievērojot samaksas kavējuma ilgumu, nepārsniedz Civillikuma 1765. pantā noteikto 6% likmi no parāda pamatsummas gadā. Tajā pašā laikā secinājums par procentu maksājuma samērīgumu izdarīts, nepārliecinoties, kādu proporciju šis blakus prasījums veido attiecībā pret pamatparādu jeb galveno parādu, turklāt to nav iespējams izdarīt korekti, nepārbaudot atbildētāja argumentu par iespējamo procentu kapitalizāciju.

Tā kā apelācijas instances tiesa nav noskaidrojusi prasības summu veidojošās pozīcijas, nav izvērtējusi blakus prasījuma juridisko dabu, apmēru un samērīgumu pret pamatparādu, par ko liecina attiecīgas izvērstas argumentācijas trūkums pārsūdzētaja spriedumā, Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas prasības nevar uzskatīt par izpildītām.

[10] Iepriekš izklāstīto argumentu kopums ļauj secināt, ka minētie Civilprocesa likuma 8. panta, 97. panta pirmās un trešās daļas, 190. panta un 193. panta piektās daļas pārkāpumi vērtējami kā būtiski, jo tie varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas un dod pamatu kasācijas sūdzības apmierināšanai.

Vienlaikus Senāts uzskata par iespējamu vērst uzmanību uz kasācijas instances tiesas judikatūrā nostiprināto atziņu, ka apsaimniekošanas izdevumu jēdziens nav tulkojams tik plaši, ka tas aptver tiesības noteikt līgumsodu vai paaugstinātus salīdzinājumā ar likumiskajiem (6% gadā) nokavējuma procentus (sk. *Senāta 2010. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-245/2010 (C29279407) 5.1. punktu*), kuras izmantošana ir apsverama, izskatot lietu no jauna.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 22. aprīļa spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesai.
Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore K. Zīle

Senatore Dz. Balta

Senatore A. Briede